

Nesodden Historielags årsskrift
1993

Sope-
limen

Innhold:

Side 1:	Årsmelding
3:	Mennesker i hverdagen
15:	Jaer Skoles Musikkorps
19:	Småstubber
21:	Tjersbråten
23:	Det var andre tider det ...
25:	Minner fra Svestad
28:	Dobbeltarbeidende kvinner
30:	Rob. Braamann's redskapsfabrikk

Layout, sats og repro: Tordis Rindal Whist

Sopellmen er tegnet av: Bjørg Omholt

Trykking: Follo Grafisk Nye A/S

Årsberetning 1993 Historielaget

Nesodden Historielag har i dag 220 medlemmer (75 enkeltmedlemmer og 77 familiemedlemmer) samt fem æresmedlemmer.

Styret har bestått av:

Formann Randi Moe, nestformann Tordis Rindal Whist, sekretær Kirsten Gullerud, kasserer Sven Nordal, styremedlemmer Arne Eriksen og Toralf Lundgren.

Varamenn: Osvald Granerud, Gunnar Falck Olsen og Rigmor Amundsen.

Årsmøtet ble holdt i Folkets Hus (Grendehuset) 24.11.92 med ca. 50 medlemmer tilstede.

Blandt annet ble det referert brev fra Kiwanis Club om at de gir et bidrag stort kr. 8.000.- til bind II av Nesoddens Historie.

Sokneprest Sonefeldt leste opp. Tordis R. Whist viste videoopptak fra båtturen sommeren 1992 og fra rusleturen omkring Fundingrud.

I løpet av året er det holdt 6 styremøter.

To møter er holdt med forfatter av bind II etter lesing av forfatterens manuskript så langt. Vi hadde hver for oss gjort våre anmerkninger.

Vi har hatt to rusleturer i år. Vårturen den 6. juni gikk fra Berger Stadion til toppen av slalombakken v/Flaskebekktjernet. Under veis fortalte Toralf Lundgren om gamle boplasser. Helge Hansen fortalte under rasten ved slalombakken om livet ved Flaskebekktjernet før i tiden. 80-90 deltakere fulgte turen som hadde et strålende vær.

Høstturen gikk den 26. september fra Myklerud skole hvor vi først

fikk litt gammel skolehistorie av rektor Pedersen. Videre ruslet vi forbi Nordre og Søndre Myklerud gårder samt Ødegården, hvor vi fikk se alle tiders dyrepensjonat "Ødepus" og veterinær Øivind Ødegaard fortalte. Deretter ruslet vi til Rustad hvor Aslaug og Reidar Loge ventet oss med rykende varm kaffe og hjemmebakt hvetebakst som ble servert i et stort trau. Til tross for elendig vær, møtte omkring 60 deltakere opp.

Styret har reist spørsmål overfor kommunen om det ikke kunne velges en annen trasé for adkomst til utvidelse av Nesodden kirkegård slik at verdifull vegetasjon kunne bevares. Anmodningen ble ikke tatt til følge.

Formannen har deltatt i møter vedrørende forandringer på Nesoddtangen brygge. Historielaget har sendt sine innvendinger til konsulentfirmaet. Blandt annet må gjenværende knaus og vegetasjon rundt klokketårnet værnes. Fylkeskonservator er gjort kjent med planene og våre innvendinger.

Kirsten Gullerud
sekretær

Kåre Fenn:

Mennesker i hverdagen

Min far - hverdagssliter i kampen for tilværelsen.

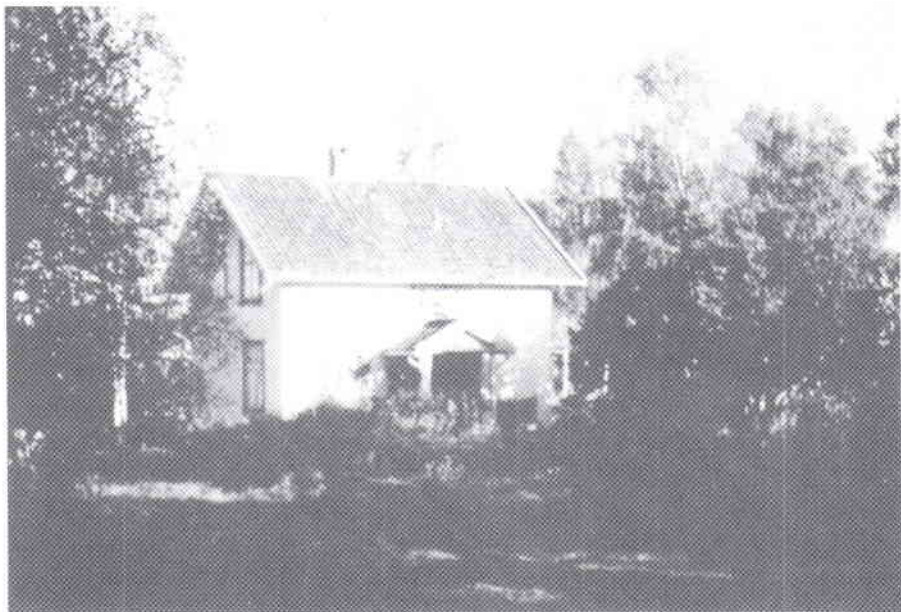
En fortelling om en far og familieforsørger, må nødvendigvis også omfatte beretningen om en mor.

Min far ble født en sen februardag i 1879 på fjellgården Fænn i Stryn kommune. Han fikk navnet Christian og var nr. 6 i rekken av i alt 10 søsken. Både navnet og gården kan spores tilbake til 1300. Det man ikke har funnet løsning på, er hvordan selve navnet har oppstått. Det har både en tysk og en engelsk variant. Selve topografien der gården ligger tyder på at det er den engelske varianten som er den opprinnelige Fen/Fenn. Dialektisk har det blitt til Fæn/Fænn. Dette henspiller på at det mellom innmark og utmark finnes myrbelter = (kfr. søkkjefæna).

Jeg nevner dette, fordi navnet har hatt tilknytning til Nesodden i nærmere nitti år, og mange nesoddinger har gjennom årene undret seg over hva et så sjeldent navn kommer av og hvor det har sitt utspring. Navnet har av nesoddingene flest, som far og familien for øvrig kom i kontakt med, nesten aldri vært skrevet eller uttalt riktig. Vi hadde f.eks. en poståpner gjennom mange år som sannsynligvis ville skrive navnet Fæn på vår avis. Men med håndskrift kan det bli så som så i full fart på et travelt postkontor. Så ved å skrive a og e i stedet for æ, ble vårt navn til noe langt annet - - ! Dette fikk også konsekvenser på "folkemunne" i form av mobbing. Som yngst i familien fikk jeg ofte høre at man kalte meg for "små-f...". I og med far var én av mange søsken, samt det forhold at eldste sønn skulle ha odelsretten til gården, måtte far tidlig ut for å "tjene". Det var tilfeldige "strøjobber" som bl.a. transport av engelske turister fra turistdamperne som kom til Nordfjord i stort antall hver sommer. Etter militærtjeneste, samt nøytralitetsvakt på Ulven ved Bergen i 1905, kom han seg over til Østlandet. Det hadde seg slik at sambygdingen Kolbein Aarnes drev med salg av fjord-hest til bønder i Østlandsområdet og far fikk seg jobb hos ham som

samarbeidspartner i denne business. Hestene ble ført over Strynefjellet ned Ottadalen til Otta jernbanestasjon, hvor de ble tatt inn på jernbanevogner og fraktet frem til kjøperne bl. a. i Ski, Ås og Nesodden. Far reiste med dyrene, og var ansvarlig for fóring og stell underveis. Han tilbragte mange dager i lag med hestene på mange slike turer. Særlig ble det mange dager og netter i helgene på Oslo Østbanestasjon, hvor sporskifte til Ski, event. omlasting ikke kunne foretas på søndager. Kolbein Aarnes overtok i 1909 forpakterstillingen på Nedre Rør gård og far var fortsatt med på lasset. Det gode samarbeide dem i mellom varte helt til Aarnes søkte og fikk lensmannsstillingen i Stryn. Deres gode vennskap varte imidlertid livet ut. Min far ble imidlertid værende på Nesodden. Først en tid hos gårdbruker Mortensen og oberstløytnant Halle på Sandaker, senere hos kjøpmann Anton Løes på "Torvet". Her arbeidet far under hele 1. verdenskrig. Han hadde ansvaret for all kjøring til og fra butikken. All transport foregikk selvsagt med hest. En stri tørn var turene vinterstid til Nesoddtangen for å hente parafinfat. Parafin gikk det mye av. Nesodden kommune fikk elektrisk strøm først i 1917. I denne perioden deltok han også i arbeidet med eksport av is. Ved Torrvik brygge finnes fremdeles den store is-stabeltomta. Det kom skuter fra England, Holland, Tyskland og andre land for å hente is-blokker til kjøling av drikkevarer, bl.a. øl, samt bevaring av kjøtt og fisk etc. Skutene ankret opp et stykke fra land. Fra is-stabeltomten gikk det så en tre-renne ut til skutene. Trerennen hadde et visst fall, slik at is-blokkene av sin egen tyngde skle ombord i lasterommene på de oppankrede skutene. Eksport av is fra Nesodden og andre steder langs Oslofjorden skapte stor aktivitet i en hektisk sesong vinterstid. Isen måtte jo ha en viss tykkelse før den kunne skjæres og være salgbar. Hver isblokk hadde et standardmål på ca. 70-80 cm i firkant. Det ble skåret is på nær sagt alle dammer og tjern på hele Nesodden, noen steder er det også bygget kunstige dammer for formålet. Dessuten drev jo de fleste gårdsbruk i bygda på den tiden med melkeproduksjon, og måtte ha is til kjøling av melk, fløte, etc. Gårdene hadde derfor egne is-stabler som holdt sommeren igjen- nom til det ble kaldt i været igjen utover høsten. Is til kjøling ble brukt helt til kjøleskap og dypfryser ble allemannseie. Det var mens far var ansatt hos kjøpmann Løes at han traff min mor.

Hun var født Marie Louise Torine Larsen og kom også fra Vestlandet, nærmere bestemt Rognaldsvåg i Kinn, vest for Florø. Og veien til giftermål må ha vært relativt kort. De giftet seg i Frogn kirke 16. november 1918 - bare fem dager etter at første verdenskrig var slutt. Sammen tok far og mor nå sikte på å drive gården Ermesjø i Frogn, som de hadde erhvervet for den nette sum på 75.000.- kr., for det meste med kausjoner og lånte midler. Det var jo "oppgangstider" like etter krigens slutt og alt så lovende og positivt ut. Men etter iherdig slit og mange våkenetter etter at det igjen kom nedgangstider, måtte far og mor kvitte seg med Ermesjø. Med to barn, mine eldre brødre Sverre og Bjarne og praktisk talt 4 tomme hender, gikk livsferden tilbake til Nesodden.

Løvmo, Nesoddhøgda.

Etter et par år som leieboere, fikk de kjøpt eiendommen "Løvmo", tidligere skilt ut fra eiendommen Karlstad på Nesoddhøgda. Her overtok de et halvferdig våningshus og et falleferdig uthus. Den opprinnelige byggherre og eier ble tvunget til å forlate det hele grunnet de økonomiske tilstander. Dette skjedde i midten av 1920-årene. Løvmo var på 8 mål, med mye fjell og stein, og nærmest

tilvokst med krattskog. Kjøpesummen var på 8.500.- kr. Med et langsiktig lån i Den norske hypotekbank hadde mor og far fått en ny sjanse. Nå kunne de begynne forfra igjen. Kampen for tilværelsen ble ikke mindre innbitt enn tidligere. Selv om forholdene var mindre og lettere kontrollerbare, var den økonomiske situasjonen ikke blitt bedre. Hele verden var inne i en lavkonjunktur. Vårt eget land gjennomgikk en politisk brytningstid. Mange i vårt land opplevde ren fattigdom. Alternativene for folk flest var, enten å gå på "forsorgen" eller komme i betraktning for tildeling av nødsarbeide. For far og mor ble det ingen av delene. De var innstilt på å klare seg selv, ikke ligge noen andre til byrde. Gjennom hele deres virke på Løvmo var det naturalhusholdningen som dannet basis for familiens eksistens. Familien hadde dessuten fått en munn til å mette, i og med min inntreden på arenaen i 1927. Jeg ble altså født hjemme på Løvmo en kald og snøfull søndag først i mars det året.

Naturalhusholdningen var basert på at all jord som var dyrkbar, måtte ryddes og brytes opp. Noe av avlingene ble solgt for å få penger til klær og det mest nødvendige underhold, og ikke å forglemme avdrag og renter til banken. Huset vårt ble ennå i mange år stående halvferdig. Det er bygget av laftet plank. Kjøkkenet var panelt, et kammers var kledd med tykk papp. I storstua var veggene kledd med avis-papir. Vinterstid ble det sjelden fyrte opp i storstua, kjøkken og kammers ble dagligrom. Selv om vi fyrte godt, ble det liksom aldri varmt nok, divanteppet frøs fast i vegg, doble vinduer var ikke oppfunnet. Etter som naturalhusholdningen etter hvert ga inntekter og noe kunne legges til side gjennom et lengere tidsrom, ble det muligheter til å pusse opp - d.v.s. gjøre huset ferdig, samt å få bygget nytt uthus. Da vi i 1934 fikk den første kua til Løvmo, var vi med ett blitt velstående. Nå hadde vi den store rikdom å "få" flere liter melk morgen og kveld.

"Gullros" ble kjøpt på auksjon for kr. 150.- For å få betalt kua måtte far ta opp lån. "Gullros" var fantastisk. Egentlig var hun taksert som slaktedyr, både på grunn av alder, samt skade i den ene hoften. Hun hadde dessuten bare ett og et halvt horn. Men «Gullros» fikk mange gode år hos oss og vi med den.

Salg av landmannsprodukter gikk som regel direkte fra produsent til forbruker på denne tiden. Vi hadde vårt marked hos "byfolka", som vi sa. Det var folk fra Oslo som i stor utstrekning hadde sommervillaer på Nesodden. Det er således et ganske stort antall liter melk undertegnede og andre i familien har båret ned til våre faste kunder, spesielt i Torrvik. I tillegg solgte vi jordbær, tomater, kyllinger, samt poteter og kål. Det å dyrke tomater uten drivhus var jo ikke helt enkelt. Men mor gjorde det på følgende måte, - i januar måned hvert år sådde hun tomatfrø i en liten trekasse. Kassen hadde den første tiden sin plass under komfyren på kjøkkenet. Etter hvert ble kassen trukket frem, frøene begynte å spire. Når de ble store nok, ble de priklet om i en større kasse. Slik utviklet det seg fremover våren, helt til hele storstua var full av store fiskekasser av tre, fulle av jord og store tomatplanter. Når det ble så varmt i været, at tomatplantene kunne stå ute om dagen, var det å bære dem ut om formiddagen og inn igjen når kvelden kom. Et møysommeligg og nitid arbeide som ga resultater. Huset vårt fikk etter hvert både panel og maling utvendig, plater og tapet innvendig. Mor sa ofte, at hun hadde panelt og tapetsert med melk og jordbær. Etter hvert fikk vi tilvekst av en årlig kalv, griser, høner, kaniner. Alt dette kunne ikke fóres med det vi dyrket selv. Det måtte kjøpes, eller skaffes fór på annen måte. Det meste av vinterfóret til kua måtte kjøpes, dessuten kraftfór.

For å skaffe kontanter til dette og andre ting, måtte far ta tilfeldig arbeide. Det kunne være tømmer- og vedhogst i vintermånedene. Han var med på sprengnings- og grunnarbeider for veier, brønner og hustomter. Et ikke uvesentlig arbeide far hadde, var ettersyn og vedlikehold av villaeiendommer i Rudstrand, Presteskjær og Torrvik. Daglønna på den tiden lå på ca. kr. 10.- og da snakker vi ikke om tariff-festet 8 timers dag. Både lang gangtid til og fra arbeidsstedet, samt spisepause (gjerne med en blund), ble holdt utenfor timelønne. Arbeidet i villahavene ga også visse fordeler. Alt gress som far slo i villahavene med ljà (stutturv) fikk vi gratis.

Av de ting nesoddingene forbinder med fars hverdag, er at han hver kveld på vei hjem sommeren igjennom alltid hadde en full striesekk med grønt gress over aksla, som han bar hjem til Lovmo og "Gullros" helt nede fra sjøen. Gjennom mange somre ble dette

tilsammen mange kilo rått gress. Det hendte også ofte at vi lånte hest og høyvogn for å kjøre hjem større mengder gress/høy. Uten dette fóringsmønster kunne vi ikke opprettholde en relativt god melkeproduksjon med ei ku, vi hadde ingen beiterett. Kampen for tilværelsen gjorde at det var tvingende nødvendig for far å stå opp grytidlig hver eneste morgen, gjerne i 4 - 5-tiden året rundt. Selv om den "normale" arbeidsdagen var slutt ved 18⁰⁰-19⁰⁰-tiden, høysekken var bragt hjem og vi spiste middag på denne tiden, måtte far ta fatt på en "ny" del av arbeidsdagen. Om somrene pågikk arbeidet så lenge det var lyst nok ute til å arbeide. Om vintrene var det i tillegg til fóring og stell av husdyr, vedhugging, snømåking, skobøting og forskjellig vedlikehold av redskaper som måtte gjøres.

Mor sto for melking og matlaging, vask og rengjøring, stopping og lapping av klær. Ofte gikk klær i arv, gjerne omsydd. Etter hvert som vi guttene vokste til, bidro alle med sin egen innsats for at endene skulle møtes. Ved siden av fars arbeide i tømmer-skogen, som bl.a. foregikk i skogene til Carl Heltzen, Wilhelm Grøstad, Jacobsen, Gulstad, Prestegårdsskogen o.a., fikk vi lov til å legge sammen kvist i skogene, som vi fikk gratis for å rydde opp i skogen. Vi hadde stort sett ikke annen ved enn kvist fra skogen å brenne, både til oppvarming og til koking. Ved til koking måtte vi jo ha hele året, vi hadde ikke annet enn svart komfyr. Om vinteren med snø- og sledeføre, ble så mesteparten av veden kjørt hjem til gårds med leide hestekrefter. Sett med dagens øyne, er det utrolig hva menneskene kan klare seg foruten. Til tross for den kampen for tilværelsen far og mor og vi alle utkjempet, har jeg aldri hatt følelsen av at vi manglet noen ting. På den annen side må det sies, at en pent måtte ta til takke med det som bød seg. Ville du ha mat, måtte du spise det som kom på bordet. Klær var for det meste hjemmesydd og/eller omsydd. Mor var en mester, både med mat og med klær, hun klarte å få mye ut av lite. Hun hadde alltid en strofe som hun nynnnet på: "Hjelp deg selv er tingen, det har jeg av fugler lært". Penger var det, som antydnet, svært lite av. Men mor var her også den som fikk mye ut av lite. Ti kroner i kostpenger pr. uke, hverken mer eller mindre måtte klare seg til en familie på fem.

Mor fikk mye ut av lite - også når det gjaldt tillaging av mat, her med den siste julemiddagen, julen 1957.

Far og mor konkurrerte hvert år om hvem som fikk de fineste grønnsakene. Mor sådde og drev frem innendørs, ikke bare tomatplanter, men kålplanter og andre vekster som senere kunne omplantes på friland. Det var for øvrig mor som ordnet opp med kjøkkenhagen. Gulrøtter, redikker, rødbeter, sukkererter, bønner, - snakk om markens grøde! Far sådde alltid forskjellige kålslag i mistbenk, d.v.s. en drivbenk med jord og gjødsel utendørs. Ennå mens snøen lå rundt omkring, i mars-april, ble jorden i mistbenken frigjort for snø og varmet opp av vårsola, ved at man la glassrammer over. Når jorden var "bekvem" nok, sådde man hodekål, blomkål, tidligkål etc. Når så sommertemperaturen fikk mer og mer tak og kålplantene hadde vokst seg store og sterke, ble de plantet om på friland. Ofte ble det kommentert ved middagsbordet om dette var "din" eller "min" kål. Så i matveien hadde vi det bra. Ingen ting måtte gå til spille. Vi slaktet jo gris til jul hvert år så lenge jeg kan huske. Og julegrisen skulle vi leve av et helt år.

Mor lagde både lungemos, leverpostei, medisterkaker, blodpudding og blodklubb. Enkelte år ble det laget mårrpølse.

Medisterkakene ble "hermetisert" i steintøykrukker ved at det ble lagt et fettlag på toppen, bundet over med pergament og satt på et kjølig og tørt sted. Slaktet forøvrig ble saltet i en stor "avskjæring". Skinker og bog ble senere hengt opp til speking. Ribba beholdt vi fersk til julekvelden.

En avskjæring var det samme som halvparten av en 200 liters sirupstønne.

Om søndagene hadde vi et helt spesielt rituale. Da var det å gjennomføre vask og renselse av både kropp og sjel. Da ble det foretatt grundig kroppsvask under svært primitive forhold.

Bad og innlagt vann forble en mangelvare i alle år på Løvmo. Det ble å bære vann fra brønnen, varme vann på vedkomfyr eller kokeplate. Mens vi ungene var små, badet vi ette tur i en zinkbalje. Mor brukte ellers søndags formiddag til å forberede søndagsmiddagen. Klokket ett hver søndag måtte alle samles for å innta søndagsmiddagen. Det var alltid hovedrett av et eller annet kjøttslag, enten kjøttkaker eller annet kokt eller stekt. Alltid var det dessert. Noe som var mektig populært til dessert, var råmelkspudding som vi fikk hvert år etter at kua hadde kalvet. Det hørte med til søndagens program å gå til kirke, det var høymesse i Nesodden kirke hver tredje søndag. Ellers brukte mor og far å lytte til høymesse i radio. Og radio fikk vi først til påsken 1938 - NRK's Folkemottaker! Men var det en prest som forrettet på nynorsk, la far avisen over hodet og lot søvnen overta. Etter et så hardt ukese program som far og mor gjennomførte, var det tvingende nødvendig å bruke hviledagen nettopp til å hvile og kunne ta seg igjen. Ellers var det nærmest en fast regel, hver søndag å skrive brev til nære slektninger. Mor og far hadde jo for det meste sine søsken boende på Vestlandet, så brevskrivning ble en meget viktig handling for å opprettholde kontakten. Ellers brukte mor og far søndagen til lesning av bøker, blader og aviser. De var alltid godt orientert om det som foregikk i samfunnet. Mor var ellers svært flink med håndarbeider, som strikking, hekling og søm. Mens vi var små holdt hun oss ungene med eget sydd tøy, kortbukser, bluser og

strømper etc. Far var dessuten agent for et livsforsikringselskap, og hadde en del kontorarbeide med dette, som gjerne ble utført om søndagene. Han hadde også ansvaret for å kreve inn forsikringspremie.

En og annen gang måtte man ta turen inn til byen for nødvendig handel. Byturene måtte være helt nødvendige og ble derfor nøye planlagt og forberedt. Dette var noe man foretok en - eller høyst to ganger i året. Ofte ble det tatt med en ladning egg, som mor og far solgte til en bestemt forretning. Dermed hadde de en fast forretningsforbindelse som kom godt med dersom det oppsto pengeknipe ved betaling av varer o.l. Far hadde også håndlag med treskjæringsarbeider. Han spikket tvarer av furu, samt at han lagde tresleiver som han fikk solgt i byen. I sin ungdom lagde han tiner og "øskje" og brente mønster på.

Etter at jeg hadde begynt på skolen, kan jeg huske at mine skolekamerater, sønner og døtre som kom fra hjem der det var en far som hadde fast arbeide, eller de som kom fra bondegård, hadde så fint pålegg på skolematen. Så når mor reiste til byen en sjelden gang, ba jeg innstendig om at hun måtte kjøpe "rød" pølse til å ha på skolematen min. Når jeg så for en stakket stund var så heldig å kunne ha rød pølse på skolematen, hendte det at jeg kunne la nistepakken ligge åpen på pulten en god stund før jeg tok til å spise. Ville gjerne vise at nå hadde også jeg rød pølse på skolematen. Vanligvis ville jeg helst skjule pultosten eller bringebær-syltetøyet, som ellers var mitt "faste" følge.

I trettiårene var det også dem som smurte eggeplomme rundt munnen, for å vise andre at de hadde spist egg til frokost. Andre brukte bl.a. egg som bytte for varer i stedet for penger. Far gjorde ofte det man kalte "byttearbeide", d.v.s. i stedet for å betale for en tjeneste fra en annen, f.eks. for leie av hest, ble det å utføre et bestemt arbeid som tilsvarte samme verdi som en event. betaling.

Far valgte slitets vei gjennom hele sitt liv som yrkesaktiv, i den utstrekning en kan si han hadde noe valg. Han satte størst pris på å være en fri mann og å kunne arbeide ute i det fri, uten å være avhengig av klokka. For mor og far og alle oss i vårt hjem ble det et liv i nøysomhet og gudsfrykt.

*Far valgte alltid slitets
vei gjennom livet.
Høyberging på Løvmo,
sommeren 1956.*

En gang fikk far tilbud om å overta postombringelsen fra Helvik, Nesoddhøgda, Fjellstrand og Blylaget. Det skulle sogar stilles hester til gratis disposisjon, men far sa nei - uten at jeg kjenner den egentlige grunnen til det. Men på slutten av krigsårene 1940-1945, når de som tidligere hadde kjørt posten med bil ikke lenger fikk bensin til postkjøringen, da tok far jobben! Til fots! Han hadde jo ingen bil. Han hadde heller ikke lært seg å sykle. Han var nå i en alder av 65 år og hadde problemer med en utslitt hofte-skål. Så med postveske, stokk og sparkstøtting (om vinteren) fór han bygda rundt med posten. Først inn til Helvik, så tilbake til Nesoddhøgda og videre om Fjellstrand til Svestad Gård, "Burmaveien" til Hasle, Sagstuen og tilbake til Nesoddhøgda, hver eneste dag i all slags vær og føreforhold. Så lenge det var snø og sparkføre gikk det jo, men utover våren når vårsola tæret på

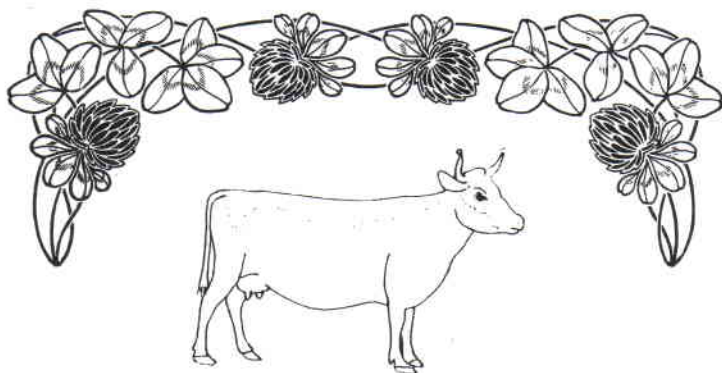
snølaget, hendte det vel at sparken "bet" i sanden både her og der og gjorde det hele mer slitsomt. Senere var det bare å ta bena fatt. Jeg mener dette pågikk de to siste årene av krigen, inntil det igjen ble mulig å betjene postruten med bil.

Far søkte også kirketjenerstillingen ved Nesodden kirke. Den fikk han ikke på det tidspunkt. Den som fikk stillingen den gang, skal ha sagt til far - at du får overta når jeg slutter. Dette hadde jo også noe med alder å gjøre. Kirketjeneren var på den tiden ansvarlig for forskjellige funksjoner under høymesse og øvrige kirkelige handlinger, dessuten for graving og andre funksjoner ved begravelser. Far ble likevel trukket mer og mer inn i dette arbeidet etter hvert som tiden gikk, bl. a. graving og øvrige forberedelser ved begravelser, brylluper og andre kirkelige handlinger, samt under høymesse. Til slutt ble situasjonen prekær, man hadde ingen andre enn far som kunne ta hånd om disse funksjonene. Det gikk med andre ord som en av for-gjengerne hadde sagt, at far fikk overta. Det siste far gjorde i denne tjenesten, var å ringe inn det nye år nyttårsaften 1957.

Far og mor syntes de hadde fått det bra da de kunne motta alderstrygd etter mange års slit.

Far og mor døde sommeren 1958 med fem ukers mellomrom. De hadde fulgt hverandre trofast i gode og onde dager. Deres liv var like til det siste preget av kampen for tilværelsen. Når en ser på dagens antall splittede ekteskap, er det knapt noen målestokk for de motganger og den kamp mor og far utkjempet side ved side i over 40 år. Det var, kan hende, motgangene som ansjoret til samhold for hus og hjem og familie.

Jaer Skoles Musikkorps

Når Årsskrift 1993 leses, er Jaer Skoles Musikkorps "Høststevne" forlengst avviklet.

Korpset er det eldste skolekorpset på Nesodden. Kåre Fenn's "Tilbakeblikk" som han skrev i forbindelse med korpsets 40års-jubileum forteller om dets tilblivelse.

Starten av skolekorpset skjedde i en tid da fattigdommen var stor. Det var ikke bare å gå inn i en musikkforretning å kjøpe instrumenter. Nei, instrumentene ble kjøpt hos skraphandlere. Prisen var fra kr. 0.50 til kr. 1.50. Men guttene, for skolekorps var jo guttekorps den gang, lærte å spille på dem.

Lærer Hulaas var den som fikk idéen og sto for oppstartning av korpset. Opptatt som han var med mye annet enn sin lærergjerning, kunne han ikke påta seg å være dirigent.

Men på Haslehaugen, hos Jørgen Hokholt, arbeidet Aksel Støttum. Han hadde musikkbakgrunn fra det militære. Og det viktigste av alt, han hadde evnen til å omgås og arbeide blant unger og ungdom. Støttum ble korpsets dirigent i mere enn 25 år. Støttum hadde fra tidligere dannet et eget korps av ungdom som var ferdige med sin sjuårige skolegang - Støttums Ungdomskorps - eller SUK, som det ble kalt..

For å bli opptatt i korpset måtte den enkelte bestå en gehørprøve. En og en ble guttene tatt inn i skolestua på Jaer. Der satt Gjermund Hulaas. Som i skolestuer flest på den tid var det også i skolestua på Jaer et gammelt orgel. Gjermund ga en tone fra det gamle orgelet og så skulle gutta ta tonen i "lufta" og nynne samme tone.

De vordende musikkanter var preget av stundens alvor. Kåre Fenn var selv ni år da han skulle avlegge prøven. Han forteller at nervene slo klikk for ham. Det var en nedtrykt ni-åring som kom hjem og fortalte om sin musikalske debut. Som plaster på såret fikk han av moren sin et munnsspill. Dette behersket han og siden ble han også opptatt i korpset - uten gehørprøve.

Og gleden var stor hos gutta. De tutet i sine horn til alle tider og på alle steder. På veier og i skogen. I dag tror Kåre Fenn at det måtte fortone seg som om "all verdens storfe" var sluppet løs.

Jaer Skoles Musikkorps stiftet 19.10.1937.

Fra venstre: Alf Karterud, Johan Marthinsen Naverud. Arne Bjerke, Rolf Karlsen, Leonard Gundersen, Kåre Fenn, Thomas Hasle, Finn Grøstad, Bjarne Grøstad, Henrik Klaveness, Per Strømme, Leif Braamann og Kåre Skydsrud.

Øvingsforholdene var ikke de beste for korpset. Skolen hadde to klasserom. Det ene var for småskolen og holdt til i den vesle, røde stua. Der hadde også jordmora sin leilighet. I hovedbygningen holdt storskolen til, 4.-7.klasse, i den ene enden. I den andre enden hadde familien Hulaas sitt hjem. På loftet var det sløydrom som til tider også ble brukt som tannlegekontor. Nesodden Helselag hadde den gang startet opp en ambulerende skoletannpleie. Ingen av klasserommene kunne stilles til disposisjon for korpset. De måtte nøye seg med en del av bryggerhuset, et rom på 2x3 m. Her ble de hørt i hjemmeleksa og her skulle samspillet foregå. På kalde vinterdager ble det fyr i en liten vedovn så den sto rødgledende.

Kåre Fenn forteller at det skjedde noe merkelig hver gang de var kommet godt i gang med "Gammel Jægermarsj" eller "Guttene kommer". Da forsvant lyset. De satte ut vakter for å undersøke om noen holdt gjøn med dem. Men nei -. Konklusjonen ble at ledningsnett eller vippe ikke tålte vibrasjonen.

Våren 1938, så snart snøen forsvant, ble det utendørs øvelser i marsjering samtidig som de spilte. Det var ikke så enkelt på grusveier. At det kom noen falske toner var ikke til å unngå.

Stifteren: Lærer Jacob Hulaas

Den store dagen, 17. mai 1938, opprørt. Instrumentene var så blankpussa at guttene nesten ikke torde ta i dem. De syntes tonene ble ekstra fine.

Dagen startet med flaggheising på Jaer skole og deretter var det avmarsj til Nesodden kirke.

Vel tilbake på skolen ble korpset belønnet med varm sjokolade boller og wienerbrød i storstua til lærer Hulaas. Det var det største ved dagen. Bedre belønning kunne de ikke fått.

Etterpå var det konsert på låvebrua. Det skapte liv og hygge for alle dem som var samlet rundt skoeskene med nistemat.

Dirigent gjennom mer enn 25 år var Aksel Støttum

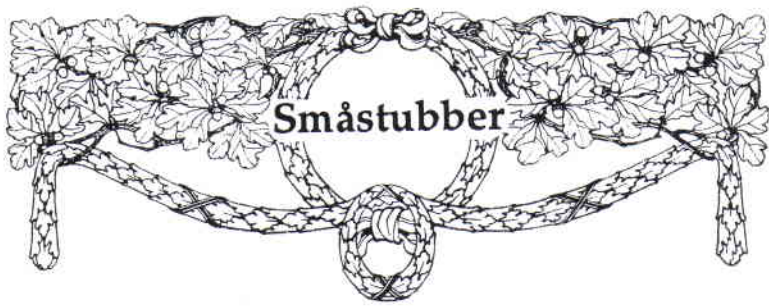
Kåre Fenn avslutter sin beretning slik:

Noe nytt hadde fått gjennomslag. Etter en mer eller mindre trang fødsel skulle det vise seg at vi var levedyktige. Vi ble sågar tatt opp på plate. Om denne ble oppbevart vet jeg ikke, men det var Lasse Larsen sin mikrofon og sitt høyttalerutstyr som sørget for at det ble gjort opptak på en voksplate. Og vi fikk etterpå høre oss på gram-mofon - litt av en begivenhet.

Vi har her gjengitt Kåre Fenns beretning i et kort sammendrag. Årsskriftet gir ikke plass for mere. Beretningen forteller om skiftende tider, om skolehistorie, om musikkhistorie. Om disiplin, om samhold, kameratskap og gode minner for livet.

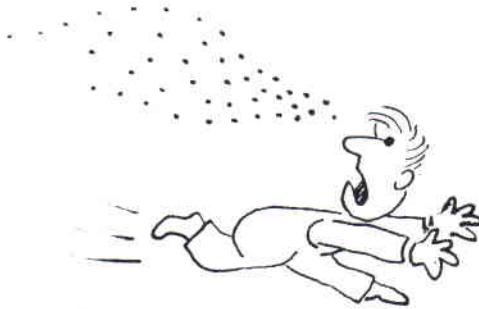
Årsskrift 93 takker for at vi har fått overlevert historien. Når vi leser programmet for Jaer Skoles Musikkorps Høststevne 93 må vi bare si med Ibsen i Terje Vigen, lett omskrevet:

DET ER SOM EN UNGDOM FRISK.

Arnt Løes har mange historier om Johan Rud på Fagerhøy. En gang kom han springende til sin nabo, Anton Løes, og ba ham komme og hjelpe til med høyet for det var et jordhvepsbol der han holdt på å såte.

Anton ble med, og prøvde å knuse hvepsebolet. Resultatet kan enhver tenke seg! Hvepsen forsvarte seg like iltert som den er kjent for. Johan og Anton tok bena fatt og flyktet med svermen etter seg. Da snudde Johan seg og ropte: "Lukk igjen grinda, Anton!"

Presten Myhre på Nesodden var litt distré. Når han fra prekestolen skulle kunngjøre neste gudstjeneste, glemte han ofte datoen den skulle være. Han så da spørrende på klokkeren som trådte hjelpende til. Så var det en gang klokkeren var så skøyeraktig at han ikke ville si noe. Presten begynte som vanlig: "Neste gudstjeneste blir her i Nesodden kirke - om Gud vil - den ---" Stille.

Han prøvde igjen: "Neste gudstjeneste her i Nesodden kirke bli, - om Gud vil --"

Tredje gang: "Neste gudstjeneste i Nesodden kirke blir, - om Gud vil (pause) - en annen gang.

Sognepresten i Nesodden hadde kontrakt med forpakteren om 30 favner kappet og kløvd ved i året. Daværende prest Myhre kom i samtale med naboen, Aleksander Johanson på Jaer, inn på vedforbruk. Aleksander brant bare 2-3 favner, og dette fant presten urimelig lite. "Men kjære mann, du må da luften!" "Når jeg skal luften, går jeg ut", svarte Aleksander.

(Aleksander Johanson solgte i 1910 Jaer gård til Bomann som senere bygde ut Bomansvik).

Kjekstad hadde landhandleri på Spro, hadde også en åpen T-Ford som han hentet varer med på Søndre Spro brygge. En dag han var på vei ned til brygga, hadde noen gutter klatret opp i et tre like ved veien, og kastet en lasso som traff Kjekstad'n akkurat i det han passerte. Det endte visstnok godt, og som den snille og blide kar han var, nøyde han seg med å si: "Detta må dere ikke gjøre mere gutter, for det kan være farlig det."

Dette var såkalte "badegjester", de hadde lest litt for mange cowboybøker kanskje?

Han Johan var en dyktig arbeidskar og en snill familiefar. Som så mange andre endret han sinnelag når han hadde fått "litt innabords". Da ble han det som mildt sagt kalles krakilsk.

I det lunet møtte han en fremmed kar.

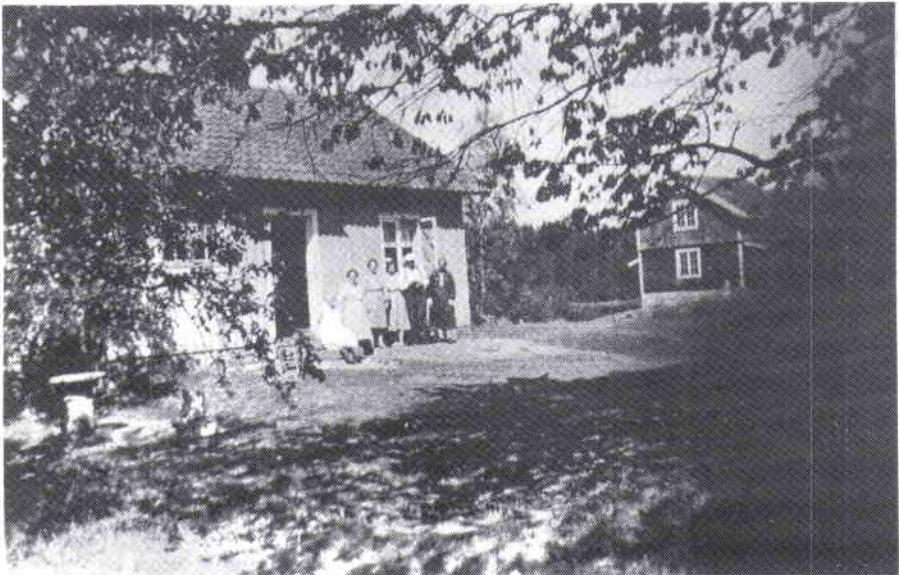
"Du skær itte fly etter kjæringa mi du" sa han til mannen som svarte: "Det gjør jeg da heller ikke"

"Er a' itte bra nok for deg kanskje?" var spørsmålet fra Johan.

Orville Kjærstad:

Tjernsbråten

Oldefar Ole Pedersen og oldemor Anne kom kjørende fra Sverige med hest og vogn. Dette må ha vært ca. 1870-75. (Oldefar er født 1849 - død 1937). Begge to jobbet den første tiden som gårdsfolk på Svestad gård. De fikk av Kravik senere leid (bygset) på 99 år noen mål ved Svestadtjernet. Her bygget de hus og uthus, brøt opp jorda, hadde hest, et par kuer etc. I tillegg til leien måtte de jobbe en viss tid av året for Kravik. Det lille bruket var jo ikke noe å leve av, så han arbeidet utenom som murer, steinhugger, med tømmerhugging og i istrafikken. Ja istrafikken hører vi jo stadig om på denne tiden. Det ble laget en renne fra Svestadtjernet og ned til et sted litt sør for Svestadstøa. Jeg kan huske det lå et stort ishus eller isstabel som vi kalte det. Det oppsto nok visse problemer da mye av isen ble knust på den lange veien ned. Det ble forsøkt med en dampdrevet innretning som skulle rette på dette, men det oppsto også visse problemer med å få dette til å virke. Det meste av isen ble nok derfor kjørt ned med hest og slede.

Oldemor og oldefar fikk mange barn, hele 12 stykker, hvorav en gutt døde 15 år gammel etter skader han fikk etter en velt med hest og kjerre i noe som ble kalt "hesteklemma". Dette var på kjerreveien mellom Tjersbråten og Grenborgen. Av de øvrige barna emigrerte 8 stykker (4 jenter og 4 gutter) til Amerika. 2 av jentene dro først til Australia, - en av disse havnet i England til slutt.

Petter, - en av de gjenværende barna, har bl. a. satt opp grunnmuren til Gjøfjell kapell sammen med noen av sine sønner. Han drev også med litt kjøp og salg. Han hadde i tur og orden flere tomter, eiendommer på Spro, bygget et hus på Oksval, hadde også tomt på Flaskebekk. Denne ble senere solgt til Alf Storrud som var ansatt i båtselskapet. Petter overtok senere Tjersbråten.

Emma som var vår mormor, ble gift med Karl Gulbrandsen. Han døde tidlig (1913), og mormor satt igjen med 4 barn fra 14 år og nedover. Mormor flyttet da midlertidig fra Spro, hun leide ut huset og drev en tid spiseforretning på Kavringen, hvor det var tankanlegg. Hun flyttet senere tilbake til Spro og drev med hjemmesøm for et firma i Oslo. Hun hadde også en ku og noen høner, fikk vel på den måten i en viss grad endene til å møtes. Hun var fast bestemt på å greie seg selv, for det var jo en skam den gangen å måtte ty til "fattigkassa".

Randi:

Det var andre tider det

Tankene dukker frem når jeg tar en tur rundt Nesodden. Stadig støter jeg på maskiner med digre skuffer. Inne i styrehuset sitter en mann, trykker på knapper og styrer skuffa som soper med seg digre steiner. Steinene fylles opp på lastebiler og kjøres vekk. Boremaskiner durer og går. Og etter hvert blir det brede vegger, gang- og sykkelstier.

Og så går det opp for meg at jeg har levet så lenge at jeg har sett hvordan vegbygging foregikk før.

Da satt en mann og snudde boret mens en annen slo. Time etter time før de kom dypt nok til å sprengte.

Andre slo med store slegger for å kløyve steinblokkene som ble sprengt ut. Trillebår var hjelpemiddelet som ble brukt for å få steinhausene vekk. På tjukke planker balanserte mannen med trillebåra.

Spisepause tok de i det fri. Ikke for at de ønsket det, men det var ikke noe som het spiseparake. Hva de hadde på brødiskivene, vet jeg ikke - om de hadde noe i det hele tatt. Kaffen var fylt på en flaske som var tullet inn i avisapir og en gammel ullstrømpe. Da holdt kaffen seg litt varm.

I 1927 skulle det settes i gang vegarbeid fra Flaskebekk til Skokle-fald og på «stentaket ved Svestad». Nødsarbeid var betegnelsen på vegarbeid - arbeid som var høyst nødvendig.

Overingeniøren for fylkets vegvesen hadde store problemer med å finne hensiktsmessig avlønning. Akkord var etter hans mening det beste. På den annen side måtte ikke forskuddsbetalingen være for høy - det stimulerte ikke til innsats.

I kommunen mente de at det ved hver lønning kunne utbetales etter det presterte arbeide. Overingeniøren mente at det ville skape store administrasjonsutgifter.

Akkordforskuddet hadde både i fylket og i kommunen vært kr. 0.80 pr. time. I tillegg utbetales til de som har

1 og 2 å forsørge	kr. 0.0625 pr. time
3 og 4 " "	kr. 0.125 " "
5 og 6 " "	kr. 0.1875 " "
Over 6 å "	kr. 0.25 " "

Overingeniøren fremhever at disse satsene i fylket utbetales til øvede folk - det mener han at arbeiderne på Nesodden ikke er.

Resultatet ble at akkordforskudd skulle utbetales med kr. 0.40 pr. time. I tillegg for 6 eller flere å forsørge kr. 0.12 pr. time. I alt kr. 0.52.

Betegnelsen nødsarbeid var nok riktig. Om de ikke døde av lønna, så avskaffet den ikke nøden.

Med noen utvidelser og forbedringer ligger vegene der den dag i dag. Det avkrefter iallfall overingeniørens påstand om at nødsarbeiderne på Nesodden ikke var øvede.

Minner fra Svestad:

Blant alle de som har gode minner fra Nesodden, gjengir vi et brev vi har fått fra Johan Storm som nå er 75 år gammel.

Familiens sommersted het "Fjordstua" og lå på Svestad. Storm er ikke sikker på om faren bygde huset i 1917 eller om han kjøpte det i 1918. Han forteller:

Mine erindringer begrenser seg til årene 1923-26, barneår og de to første skoleår og har nok holdt seg friske grunnet fars mange fotografier. Både far og mor - Esther født Sommerfelt hadde flere søsken, onkler og tanter og forøvrig et rikt familieliv som gjen-speiler seg i de mange fotos (glassnegativer) fra våre år på Svestad.

Min første minnerike opplevelse, som fremdeles sitter festet på netthinnen, er den dagen mine to yngre brødre - den yngste bare ett år, sammen med barnepike og jeg (7 1/2) kom uten nøkler til låst hus i mai for å åpne for sommersesongen. Den eneste utvei var for meg som kjentmann å hente en nøkkel som oppbevartes hos en gårdbruker lengre syd (Tjærnsbråten)? Stien hadde jeg gått sommeren før og gikk gjennom skogen ovenom Svestaddammen. Asbjørnsen og Moes eventyr om mørke skoger, huldre og troll spøkte i hjernen min der jeg sprang og hvordan jeg fant frem minnes jeg kun vagt. Men med nøkkelen i neven og bankende hjerte ilte jeg hjem til Fjordstuen og syntes jeg kunne møte hvad som helst før jeg endelig stakåndet og ikke så lite stolt kunne gi barnepiken den etterlengtede nøkkel. Men den granskogen glemmer jeg ikke.

Fars venn, Carl Müller Ellefsen, hadde sommersted lenger oppe i bakken ovenfor handelsmannen og bodde der med kone og to gutter, Fredrik og Olaf, som var jevnaldrende med min eldre bror og meg. Vi møttes gjerne ved badehusene, litt nord for dampskibsbryggen. Vi hadde egne badehus for hver familie hvor vi fisket bergnebb under husene, svømte og lekte. Olaf, eller Lakke som vi kalte ham, var litt dristigere i leken enn meg - han hoppet siden i

Fjordstuen 1922

Holmenkollen - og en dag fant han på å hoppe fra det ene badehustaket til det andre. Det var skråtak og avstanden mellom husene var ca. 50-60 cm. som i gulvhøyde ble forsnevret av den langsgående fortøyningsstangen som hvilte på en jernbjelke ut mot sjøen. Leken stoppet brått da jeg seilte ned mellom husene, passerte uhindret bjelke og stang og endte med et plask blant tang og bergnebb i svabergets eneste grunne. Gjennomvåt og noe sjokket ble jeg i min noe pjuskete forfatning stelt godt med hjemme. Bademulighetene var ellers begrenset til en vik som åpnet seg mot tankanlegget.

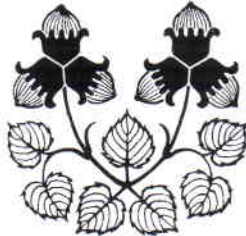
Som smågutter undredes vi over de store guttene av den "innfødte" befolkning som nakne, men med hendene over kjønnsdelene vasset ut grunna til vannet rakk dem tilstrekkelig langt opp til å kunne legge på svøm. Fra jeg var syv år var mine første skoleår delvis tilbragt på Fjordstuen med skolebåt inn og ut hver dag med mange kamerater. Men mere om det senere.

Hilsen Johan Storm

Når Storm skriver om de "innfødte" gutter, er det fristende å fortelle:

Når sommeren kom og sommergjestene med den, ble de "innfødte" gutta ofte vraket av jentene. Det var mer spennende med gutta fra byen.

Svestadgutta så seg lei på dette. En dag mange av bygutta befant seg ute på Svestadbrygga, tok de "innfødte" et tjukt tau mellom seg og strakk det tvers over brygga. Med det sopte de alle rivalene på sjøen. Om det hadde virkning på jentene sier historien ikke noe om.

Dobbeltarbeidende kvinner

er ikke nytt. I dag skrives og snakkes det om. - Kvinner har alltid vært dobbelt - ja, kanskje tredobbeltarbeidende.

Hør bare hva Aslaug Loge forteller. Slutten av 1920-årene og tretti-årene var vanskelige med arbeidsløshet og magre kår. Jeg vokste opp i den tida. Min far var gråsteinsmurer. Han var syk i flere år. Arbeidet ble for tungt for ham. Det var ingen syke- eller uføretrygd den gang. Julen 1927 døde han.

Mor satt igjen med meg og min søster. Hun skulle få endene til å møtes. Vi hadde et lite småbruk, en ku, noen høns, litt poteter og noen bær- og fruktbusker. Det er slik mange ønsker å ha det i dag. For oss var det langt fra noen idyll. Regningene strømmet på. Renter på boliglån skulle betales. Vi måtte selge kua.

Min mor begynte å gå i villaene til byfolka å vaske tøy og gjøre rent. Hun bar med seg tunge bærer med tøy som hun skulle vaske hjemme.

Det var store villaer med brygge og badehus ved Torvik, Presteskjær og Rudstrand. Det var rike folk, grosserere, leger, bankfolk og forretningsfolk som eide stedene. De holdt store hageselskaper og hadde flere tjenestefolk. Mor var ekstrahjelp til oppvask og rengjøring. Jeg husker vi gikk for å møte henne. Vi sto i ly av store trær for at ingen skulle se oss. Det var som tatt ut av eventyret med papirlykter i trærne, latter, høyt snakk og klirring av glass og servise.

Når mor kom hadde hun kanskje noen rester av den fine maten med seg. Da ble det fest hos oss også.

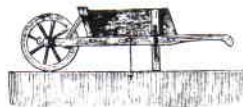
Vi hadde tunge bakker å gå hjemover. Vi ville gjerne høre hvordan det hadde vært, hva de hadde spist og hvordan klær de hadde hatt på seg. Mor var sliten så vi måtte gjette oss til det meste. Jeg ble i grunnen litt glad i disse byfolka. De førte med seg litt fortjeneste og vi fikk avlagte klær. De holdt på en måte liv i oss om sommeren.

Så vel moren som Aslaug har engasjert seg i arbeidet for å skape en tryggere fremtid. Vi har i grunnen godt av å bli minnet om hvordan situasjonen var for ikke mere enn 60 år siden. Kanskje setter vi da litt pris på det vi har i dag?

Leif Braamann:

Rob. Braamann's redskapsfabrikk på Nesoddhøgda.

Fabrikken ble startet 1.1-1929 av Rob. Braamann. I 1948 overtok sønnen Leif Braamann. Fabrikken lå ved den gamle riksveien, nåværende Hagelundveien. Det var snekkerverksted, smie og hjulmakeri. Hovedproduktet var trillebårer av alle slag, gårds- og hagebårer, anleggs-, murstein- og betongbårer. Det ble også fabrikkert kjøreredskaper som sleder og tømmerustninger. Under krigen ble det produsert ganske mange bogtrær for hester, da hesten på den tiden var det mest brukte fremkomstmiddel. Etter 1945 ble det produsert snemåker og rattkjelker. De ble populære. Det ble også tatt imot reparasjoner for bøndene i distriktet. I tillegg til fabrikken, var det også tømmeresag som lå der den nåværende lagerbygningen til E-verket ligger. Det ble skåret tømmer til eget bruk, men også for bøndene. I 1950 årene kom de store fabrikkene som gjorde det vanskelig for de små å konkurrere. Mange småbedrifter ble borte på Nesodden i 1950-1960 årene. Det var heller ingen hjelp å få fra kommunen, de små bedriftene skulle bort. På grunn av sesongarbeide var det ansatt fra 5 til 15 mann. Braamann's fabrikk ble nedlagt i 1960. Bildene nedenfor er fra kinoreklame i Oslo.

Kjøp den for ryggens
og hyggens skyld

ROB. BRAAMANN'S
REDSKAPSFABRIKK
NESODDEN

Rattkjelken „Veslebjørn“

STÅLRØR OG FLYRATT
gjør den sterk, lett og lettstyrt

ROB. BRAAMANN'S
REDSKAPSFABRIKK
NESODDHØGDA

Rettinger til årsskriftet 1992:

Der kom jeg i skade for å skrive navnet Marit Jahr Evensen feil.

Derfor har jeg i begynnelsen av artikkelen om barndom i prestegården, brukt et et bilde av gården Roberg istedetfor prestegården . Forpakteren i prestegården, Anders Andersen, far til Synnøve Næverlid, eide Roberg og flyttet dit på sine eldre dager.

"Redaktøren" beklager!

